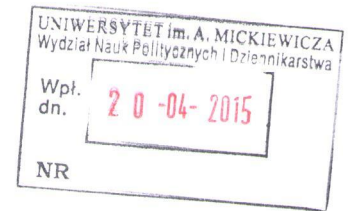

Piła, 20 kwietnia 2015 roku

Dr hab. Donat Jerzy Mierzejewski
Instytut Humanistyczny
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
im. Stanisława Staszica w Piłe

Recenzja rozprawy doktorskiej mgra Pawła Gondka *Kostrzyn nad Odrą w procesie transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej w latach 1989-2013*, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2015, ss. 384.

I. Uwagi wstępne

Przemiany społeczno-polityczne i gospodarcze jakie dokonały się w naszym kraju po 1989 roku pozwoliły inaczej spojrzeć na rozwój lokalny i regionalny. Przed 1989 rokiem, w ramach gospodarki sterowanej centralnie, nieefektywnej i przy centralistycznym budżecie, społeczności lokalne miały ograniczony wpływ na procesy rozwojowe. System poprzedni, antydemokratyczny i skostniały w swoich strukturach, nie wspierał innowacyjności i kreatywnego myślenia w zakresie rozwoju regionów. Zmiany jakie nastąpiły po 1989 roku stopniowo przeobraziły myślenie Polaków o samorządności i odpowiedzialności za własne, regionalne i lokalne sprawy. Wpływ na to miały przeobrażenia ustrojowe zapisane w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* i ustawach samorządowych. Istotą tych przeobrażeń było stworzenie zdecentralizowanego systemu zarządzania w oparciu o samorząd gminny, a następnie samorzady powiatowe i wojewódzkie. Społeczności lokalne otrzymały polityczne i ekonomiczne narzędzia wpływu na rozwój regionalny i lokalny.

Pierwsze lata niepodległej trzeciej Rzeczypospolitej to powszechna determinacja narodu i władzy państwowej, by skutecznie przeprowadzić procesy transformacyjne i by Polska stała się pełnoprawnym członkiem zachodnich struktur bezpieczeństwa i europejskich struktur integracyjnych. Pierwszy cel osiągnięto w 1999 roku, drugi, po długotrwałych negocjacjach w 2004 roku. Sytuacja ta stała się epokową wręcz szansą dla rozwoju polskich regionów. Mogły one skorzystać ze środków finansowych przed akcesją do Unii Europejskiej, a następnie z ogromnych funduszy przeznaczonych na rozwój nowych państw członkowskich UE w ramach wieloletniej perspektywy finansowej. Ten czynnik finansowy połączony z wyzwoleniem kreatywności społeczności lokalnych pozwolił na uruchomienie wielu programów rozwojowych zarówno regionalnych, jaki i w zakresie rozwoju społecznego.

Udanej próby przeanalizowania następstw transformacji, połączonej z analizą procesów rozwojowych Kostrzyna nad Odrą dokonał Paweł Gonddek w dysertacji pt.: *Kostrzyn nad Odrą w procesie transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej w latach 1989-2013.*

Badania, zwłaszcza interdyscyplinarne nad kondycją regionów w Polsce, możliwościami ich rozwoju, determinacją prorozwojową społeczności lokalnych, stanem identyfikacji społeczeństwa z problemami społeczno-politycznymi, które ich dotyczą, aż po próby nakreślenia diagnozy stanu istniejącego i właściwej prognozy rozwojowej stanowią istotny czynnik wsparcia procesów decyzyjnych władz samorządowych poszukujących optymalnych rozwiązań w skutecznym zarządzaniu gminą, powiatem czy województwem.

Z tych też przyczyn wydaje się, że rozprawa doktorska Pawła Gondka może być istotnym elementem diagnozy dotychczasowego rozwoju Kostrzyna nad Odrą i przyczynić się do podjęcia trafnych rozwiązań przyszłościowych, zwłaszcza w obliczu nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014 - 2020.

II. Metodologia rozprawy doktorskiej

Zasadność wyboru tematu badawczego określają potrzeby przedstawione w uwagach wstępnych. Dysertacja Pawła Gondka w użyteczny sposób może być pomocna w diagnozie kondycji Kostrzyna nad Odrą, tym samym można wysoko ocenić jej przydatność społeczną.

Temat pracy doktorskiej został sformułowany logicznie i przejrzysto, zgodnie z zasadami co do miejsca, treści i cezur chronologicznej badań. Większych zastrzeżeń nie budzi również konstrukcja wstępu. Autor zawarł w nim wszystkie istotne elementy metodologii badawczej, scharakteryzował przedmiot badań, cele i hipotezy badawcze, określił cezurę czasową badań, metody badawcze, omówił układ pracy oraz naświetlił stan badań nad podjętą problematyką.

Jako przedmiot badań autor określił przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze jakie dokonały się w przyjętym okresie w Kostrzynie nad Odrą z uwzględnieniem jego przygranicznego charakteru.

Na uwagę zasługuje wielostronny charakter badań, tak wiele wątków badawczych świadczy zarówno o ambicjach autora, szerokim spojrzeniu na problem, ale może również spowodować powierzchowność procesu badawczego i niepełną analizę zebranego materiału badawczego.

Głównymi celami rozprawy według autora są „analizy procesów decyzyjnych administracji na każdym jej szczeblu, opis roli społeczności lokalnej, partnerstwa transgranicznego, inwestycji zagranicznych oraz położenia geopolitycznego na transformację Kostrzyna”. W tak sformułowanych celach słowo "opis" w żaden sposób nie oddaje celu pracy, dalej powinna to być analiza podanych czynników i ich wpływu na transformację.

Jeśli można przyjąć tak sformułowane cele główne rozprawy, to już wątpliwości budzi charakterystyka kolejnych celów, przez autora zwanych pobocznymi. najczęściej autor formułuje je w postaci pytań, np. "Jak otwarcie drogowego przejścia granicznego wpłynęło na dynamikę rozwoju miasta, wzrost przedsiębiorczości, a jak na wzrost przestępczości, przemytu i ogólny poziom bezpieczeństwa miasta". Autor swobodnie traktuje pojęcie celu i problemu badawczego, a to zdaniem recenzenta dwa różne pojęcia. Pytanie badawcze to problem badawczy, zaś próba odpowiedzi na pytanie sformułowane w problemie to hipoteza badawcza. Razi nieco brak uporządkowania tej kwestii w prezentacji metodologii pracy.

Zdaniem recenzenta formułowanie celów takimi czasownikami jak opisanie, przedstawienie jest niecelowe. Celem pracy zawsze będzie pogłębiona analiza zjawiska, nie zaś tylko jego przedstawienie (s. 8).

Poprawnie autor sformułował hipotezy badawcze, choć i tu przydałaby się pewna systematyka, np. wskazanie hipotezy głównej i hipotez roboczych.

Poprawnie przyjęto zakres chronologiczny pracy. Można też zrozumieć autora co do daty końcowej postępowania badawczego. Rok 2013 w badanej dziedzinie nie miał istotnego znaczenia, ale autor uzasadnia go zakończeniem badań własnych. W historii najnowszej, współczesnej z takimi dylematami należy się liczyć.

Nie budzą wątpliwości przyjęte i zastosowane metody badawcze, na szacunek zasługuje szerokie ich spektrum. Pewien niedosyt budzi brak metod statystycznych, zwłaszcza przy analizie zjawisk ekonomicznych i tak bogatej zawartości ujęć statystycznych w rozprawie.

Podstawa źródłowa i wykorzystane opracowania zdaniem recenzenta są niepełne. Zachwiana została proporcja pomiędzy literaturą i źródłami historycznymi, a opracowaniami z zakresu administracji, politologii i ekonomii i źródłami z tych dziedzin. Jeśli nie budzi wątpliwości wykorzystanie źródeł o charakterze miejscowym i opracowań regionalnych, to odczuwa się niedosyt ogólnej, teoretycznej literatury z zakresu transformacji politycznej, społecznej i ekonomicznej. Na uwagę i pozytywną ocenę zasługuje jednak wnikliwa postawa badawcza autora w odniesieniu do źródeł archiwalnych.

III. Układ i treść dysertacji

Strukturę pracy stanowią spis treści, wstęp, sześć rozdziałów, podsumowanie i bibliografia. Struktura jest logiczna, wynika z przyjętych założeń badawczych. Autor jako formę opisu i analizy przyjął układ problemowy. Praca liczy 384 strony i jej zaletą jest, że ambicją autora nie była jej obszerność, ale w miarę syntetyczny opis i analiza przyjętej problematyki.

Rozdział pierwszy zatytułowany *Kostrzyn na przestrzeni stuleci*, składa się z pięciu podrozdziałów, w których autor po przeanalizowaniu położenia geograficznego i scharakteryzowaniu środowiska naturalnego przedstawił zarys dziejów Kostrzyna od ich zarania po współczesność. Zgodnie z przyjętymi założeniami badawczymi rozdział ten miał uwypuklić różnice rozwojowe pomiędzy okresem do 1989 roku i po, w czasie transformacji. Zdaniem recenzenta wystarczyłoby porównać okresy po II wojnie światowej i po 1989 roku, dokonany szerszy opis niewiele ma wspólnego z założeniami badawczymi. Niepotrzebne wydaje się wyodrębnienie podrozdziału 5 *Symbioza miasta i twierdzy*, treść ciekawa, ale mało istotna ze względu na cel pracy.

W rozdziale drugim pt. *Życie polityczne*, autor podjął się analizy zjawisk, które tym mianem określił. Spojrzenie na życie polityczne Kostrzyna li tylko przez pryzmat wyborów samorządowych, parlamentarnych i prezydenckich, nawet szczegółowo analizując programy polityczne kandydatów nie jest pełne. Brak w tym rozdziale pogłębionej diagnozy politycznych problemów Kostrzyna w dobie transformacji i analizy miejscowej klasy politycznej. Takie ujęcie pozwoliłoby lepiej zrozumieć prezentowane programy wyborcze. Autor wyeksponował w drugim podrozdziale problem utworzenia wspólnego powiatu ze Słubicami, przytaczając argumenty za i przeciw takiemu stanowisku. Nie był to jednak jedyny ważny problem polityczny Kostrzyna. Układ rozdziału jest logiczny, opis i analiza rzetelna, jednak autor mógłby pozbyć się w narracji pewnych popularnych sformułowań jak tytuł podrozdziału *Marzenia o powiecie*, na rzecz bardziej naukowego języka.

W rozdziale trzecim zatytułowanym *Przeobrażenia gospodarcze*, wnikliwie przeanalizowane zostały różnorodne sfery aktywności gospodarczej w mieście i rola samorządu w kreowaniu życia gospodarczego. Analizie poddane zostały takie sfery jak budżet miasta, planowanie przestrzenne, urbanistyka i budownictwo, przedsiębiorczość, rola przejścia granicznego, przemysł, rola specjalnej strefy ekonomicznej, gospodarka komunalna, komunikacja i rola portu. Na uwagę zasługuje zebranie ogromnej ilości materiału źródłowego, został on rzetelnie opisany, niestety mimo wielu zestawień tabelarycznych, nie został on

poddany analizie statystycznej. Rozdział może stanowić podłoże do diagnozy stanu rozwoju ekonomicznego Kostrzyna.

Analitycznym rozdziałem jest rozdział czwarty zatytułowany *Przemiany życia społecznego*. Ciekawa jest analiza sytuacji społeczno-demograficznej miasta, a na tym tle analiza rynku pracy. Autor scharakteryzował również problematykę patologii życia społecznego, pomocy społecznej i ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa publicznego. Rozdział stanowi doskonały materiał do analiz społecznych przydatny w działalności samorządu i instytucji społecznych.

W rozdziale piątym dysertacji autor scharakteryzował problemy oświaty, kultury, sportu i rekreacji. Mimo hasłowego tytułu autor w rozdziale tym analitycznie spojrzął na korelację edukacji z rynkiem pracy i ciekawie scharakteryzował życie kulturalne i sportowe miasta.

Szósty rozdział rozprawy zatytułowany *Kostrzyn nad Odrą miastem europejskim* analizuje międzynarodowe relacje miasta. Analiza ciekawa, aczkolwiek niewystarczająca. Nie wiadomo dlaczego autor, mimo analitycznego spojrzenia na wykorzystanie funduszy przedakcesyjnych, całkowicie pominął absorpcję funduszy w ramach perspektywy finansowej 2007-2013. To poważny mankament, jeśli jakieś informacje się pojawiły (podrozdział 13), to zdaniem recenzenta są one fragmentaryczne.

Dysertację doktorską kończy podsumowanie, w którym autor zamieszcza wnioski z przeprowadzonych badań. Zainteresowanie wzbudza zawarta w końcu podsumowania analiza SWOT miasta. Jest to niezwykle interesujący i potrzebny materiał wieńczący rozważania autora.

Mimo przedstawionych uwag merytorycznych, dysertacja stanowi spójną całość, przydatną samorządowi w celu diagnozowania obecnej sytuacji polityczno-społecznej i gospodarczej miasta. Praca ma charakter źródłowy, pozbawiona jest cech kompilacji i stanowi niepodważalny wkład w dorobek kostrzyńskiej regionalistyki.

IV. Uwagi szczegółowe

Rozprawa została poprawnie napisana pod względem językowym i warsztatowym. Autor pisząc dysertację mógłby jednak używać jasnego i precyzyjnego języka naukowego, pozbawionego kolokwializmów. W pracy przeważa opis nad analizą, a obszerny materiał tabelaryczny, tylko w znikomym stopniu został poddany analizie.

W spisie treści autor nie podał stron podrozdziałów, co utrudnia sposób poruszania się w tekście. Bibliografia nie do końca stanowi odzwierciedlenie pozycji cytowanych w tekście.

Np. w przypisach dzieło jest cytowane (przyp. 20 B. Krygowski...) a w bibliografii tej pozycji nie ma. Przypisy są niejednolite, należy zdecydować się co do opisu (przykładowo: przyp. 36 Dz. Cyt. J.C. Seyffert..., przyp. 38 J. Piątkowski, Dz. cyt...). Nie do przyjęcia jest opis bibliograficzny stron internetowych. Powinno podawać się link do strony a nie tylko zapis jak np. www.euroregion-viadrina.pl/. Poważnym niedociągnięciem edytorskim jest brak spisu tabel i fotografii na końcu pracy.

Te uwagi szczegółowe nie przesądzają o wartości dysertacji, jednakże dobrze byłoby, by autor jako przyszły doktor nauk pamiętał o rzetelności edytorskiej, w książkach, które w przyszłości niewątpliwie napisze.

V. Uwagi końcowe

Dysertacja doktorska mgra Pawła Gondka dotyczy istotnego problemu identyfikującego rozwój lokalny i regionalny w Polsce i Europie. Rozprawa zawiera oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i stanowi rzetelną analizę zjawiska transformacji i jej wpływu na procesy rozwojowe w środowisku lokalnym na przykładzie Kostrzyna nad Odrą.

Uwagi zawarte w recenzji mają jedynie charakter porządkujący, a całość rozprawy ze względu na podjęty obszar badań, zaangażowanie badawcze doktoranta i poprawność założeń metodologicznych należy ocenić pozytywnie.

Stwierdzam, iż rozprawa doktorska mgra Pawła Gondka odpowiada wymogom stawianym w art. 13 ust. 1 Ustawy o Stopniach i Tytule Naukowym z dnia 14 marca 2003r. (Dz. U. z 2003 r. nr 65, poz. 595 z 2005 r., nr 164. poz 1365, znowelizowanej z dniem 1.10. 2011r.).

